

Bursa'da Akraba Evliliklerinin İncelenmesi*

Zehra GENÇ**
Bülent EDİZ***
İsmet KAN****

ÖZET

Bursa ilinde akraba evliliklerini incelemek amacıyla seçilen 2024 aile araştırma kapsamına alındı. Verilerin incelenmesi sonucunda, Bursa'da akraba evliliği oranı % 12.94 bulundu. Kırsal kesimde bu oran % 14.5 ve kentte % 12.6'dır. Soyululuk katsayısı $F= 0.005$ olarak hesaplandı.

Akraba evliliği yapanlar akraba evliliği yapmayanlarla, çiftlerin ilk evlilik yaşına, çiftlerin yerleşim yerine ve kadınlarda kısırlık durumuna göre kıyaslandığında, aradaki farklar istatistiksel olarak anlamsız bulundu ($P > 0.05$). Kadınların eğitim durumunun yükselmesi ve çalışma hayatına atılmaları akraba evliliğini azaltan faktörler olarak saptandı ($P < 0.001$). Akraba evlisi olan çiftlerde ölen bebek, ölü doğum, kendiliğinden düşük ve doğumdan gelen sakatlıklar akraba evlisi olmayan çiftlerle kıyaslandığında aralarında anlamlı farklar bulundu ($P < 0.05$). Akraba evliliğinin nedenleri arasında sevmeme, beğenme, yakınların isteği, adet-töre etkileyici faktörler olarak saptandı. Çalışmaya katılanların % 91.2'si, akraba evliliği yapmış olanların ise % 74.8'i akraba evliliklerine karşı olduklarını belirttiler. Akraba evliliklerinin tıbbi sorunlar yaratacak nitelikte olduğu sonucuna varıldı.

* II. Halk Sağlığı günlerinde tebliğ edilmiştir.

** Dr.; U.Ü. Tıp Fak. Tıbbi Biyoloji Anabilim Dalı.

*** Araş. Gör.; U.Ü. Tıp Fak. Tıbbi Biyoloji Anabilim Dalı.

**** Prof. Dr.; U.Ü. Tıp Fak. Tıbbi Biyoloji Anabilim Dalı.

SUMMARY

Consanguineous Marriages in Bursa

In order to investigate consanguineous marriages in the province of Bursa, a random sample of 2024 families was chosen. On the evidence of these data it was found that the overall consanguinity was 12.9 per cent in Bursa. The rates for rural and urban areas were 14.5 % and 12.6 % respectively. The inbreeding coefficient was estimated as $F = 0.005$.

No statistically significant differences were observed between consanguineous and non-consanguineous marriages in terms of age groups of couples, the sterility of the women, and the place where the couples lived ($P > 0.05$). It was evident from the data that the higher the education level of the women and the participation of women into the working life, the lower was the frequency of consanguinity ($P < 0.001$). The frequency of child death, congenital malformations, spontan abortus was significantly higher in consanguineous marriages ($P < 0.05$). Family pressure, customs and love were found to be the influential factors for marrying a relative. 91.2 per cent of the couples in the sample and 74.8 per cent of those whose marriage was consanguineous stated that they were against consanguineous marriages. Our general findings is that consanguinity in a population contribute to same health problems.

GİRİŞ

Müşterek atadan gelen, kan yakını bireyler arasında yapılan evliliğe akraba evliliği denilmektedir¹. Akraba evliliklerinin multifaktöryel kalıtımla geçen hastalıklarda önemli bir risk faktörü olduğu ve otozomal resesif kalıtımla geçen hastalıklarda ana problem olarak karşımıza çıktığı konusunda görüşler bildirilmektedir¹⁻⁴. Gelişmiş ülkelere kıyasla akraba evliliği oranının yüksek olduğu Türkiye'de kan yakını evlenmeler, Batı Anadolu'nun kuzeyi ile Trakya'da % 1'lerden, Doğu, Kuzeydoğu ve Güneydoğu Anadolu'da % 40'lara kadar ulaşmaktadır⁵. Ülkemizin genetik yapısının ortaya çıkarılmasına katkıda bulunmak ve daha önce Marmara bölgesinin güney kesimlerinde böyle bir araştırma yapılmamış olması nedeniyle, bu çalışmada Bursa'nın akraba evlilikleri oranını tesbit edip tıbbi sonuçlarını irdelemek amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Türkiye'de daha önce yapılan çalışmalar gözden geçirildiğinde Bursa için akraba evliliği oranının % 15'ler civarında olacağı beklenmektedir⁶⁻⁹.

Gerçek örnekleme gücünü gözönüne alınarak, bunun yerine örnek birimleri olarak Bursa merkezindeki Fakülte hastanesi, Doğumevi ve SSK hastaneleri ile ilçe merkezlerindeki hastanelerdeki kadın doğum polikliniklerine başvuran ve Bursa ilinde ikamet eden evli kadın çiftler alındılar. Bu konuda hazırlanmış olan anket kağıdındaki sorular 1.7.1990-2.12.1990 tarihleri arasında görüşme yöntemi ile eşlerden birine yöneltilerek bilgiler soru kağıtlarında toplandı. Daha sonra bu bilgiler bilgisayar ortamında değerlendirildi.

BULGULAR

Yapılan araştırma sonucunda Türkiye'nin Marmara bölgesinde yer alan Bursa ilinde akraba evliliği oranı % 12.94 olarak bulunmuştur. Akrabalı yetiştirme katsayısı (Inbreeding coefficient) $F = 0.005$ olarak hesaplanmıştır. İncelenen 2024 çiftte kadına ait yaş ortalaması 33.5 ± 0.3 ve erkeğe ait yaş ortalaması 37.5 ± 0.3 bulunmuştur. Akraba evliliği yapan kadınlarda ilk evlenme yaşı 18.2 ± 0.12 , akraba evliliği yapmayan kadınlarda ise 19.5 ± 0.1 olarak hesaplanmıştır. Akraba evliliği yapan erkeklerde ilk evlenme yaşı 22.4 ± 0.2 , yapmayan erkeklerde ise 23.6 ± 0.1 olduğu tesbit edilmiştir. Akraba evliliği yapanlar ve yapmayanların yaşları karşılaştırıldıklarındaki aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($P > 0.05$).

İncelenen çiftlerden kadının eğitim durumuna göre akrabalık sayı ve oranları Tablo I'de verilmiştir.

Tablo I - Kadının Eğitim Durumuna Göre Akraba Evliliği Dağılımı

Eğitim Durumu	AKRABA EVLİLİĞİ				Toplam	%
	Var	%	Yok	%		
Okur Yazar Değil	50	17.79	231	82.21	281	100
Okur Yazar	31	20.12	123	79.88	154	100
İlk	144	12.50	1008	87.50	1152	100
Orta-Lise	29	8.40	316	91.60	345	100
Yüksek Okul	8	8.70	84	91.30	92	100
TOPLAM	262	12.94	1762	87.06	2024	100

$$\chi^2 = 20.9 \quad S.D. = 4 \quad P < 0.001$$

Kadınlarda eğitim durumu ile akraba evliliği karşılaştırıldığında okur yazar olmayanlar ve okur yazar olanlarda akraba evliliği yapanların oranları diğer gruplara göre daha yüksek bulunmuştur (% 17.9 ile % 20.12). Bu iki grup dışında

kalan akraba evlisi kadınlar eğitim durumlarına göre karşılaştırıldıklarında aralarındaki farkın anlamsız olduğu görülmektedir ($P > 0.05$). Tablo I'deki değerler göstermektedir ki kadınların eğitim düzeyi arttıkça akraba evliliği oranı azalmaktadır.

Kadınlarda çalışma durumuna göre akraba evliliği oranları Tablo II'de verilmiştir. Bu oran ev kadınlarında daha yüksek olup aralarındaki fark anlamlıdır.

Tablo: II - Kadınların Çalışma Durumuna Göre Akraba Evliliği Dağılımı

Çalışma Durumu	AKRABA EVLİLİĞİ				Toplam	%
	Var	%	Yok	%		
Ev Kadını	243	14.16	1473	85.84	1716	100
Çalışıyor	19	6.17	289	93.83	308	100
TOPLAM	262	12.94	1762	87.06	2024	100

$$\chi^2 = 14.8 \quad \text{S.D.} = 1 \quad P < 0.001$$

Tablo: III - Çiftlerin Yerleşim Yerine Göre Akraba Evliliği Dağılımı

Yerleşim Yeri	AKRABA EVLİLİĞİ				Toplam	%
	Var	%	Yok	%		
İl	151	11.63	1147	88.37	1298	100
İlçe	56	16.14	291	83.86	347	100
Kasaba	13	15.85	69	84.15	82	100
Köy	42	14.14	255	85.86	297	100
TOPLAM	262	12.94	1762	87.06	2024	100

$$\chi^2 = 6.11 \quad \text{S.D.} = 3 \quad P > 0.05$$

Tablo III'de çiftlerin yerleşim yerine göre akraba evlilikleri oranları verilmektedir. Bu oranların aralarındaki fark anlamlı değildir ($P > 0.05$). Yerleşim yerleri, çiftlerin akraba evliliği yapıp yapmamalarına etkili bir faktör olmamaktadır.

Akraba evliliği yapmış toplam 262 çiftin akrabalık derecelerine göre dağılımı Tablo IV'de verilmiştir. Kardeş çocukları ve kardeş torunları arasında yapılan akraba evlilikleri % 74.4 gibi yüksek bir oran ile incelenen tüm akraba evliliklerinin dörtte üçünü teşkil etmektedir.

Tablo: IV - Akraba Evliliklerinin Derecelerine Göre Dağılımı

Akraba Evliliği Türü	Akraba Evliliği	
	Sayı	%
1- Akraba evliliği*	132	50.4
2- Akraba evliliği**	63	24.0
Diğer akraba evliliği	67	25.6
TOPLAM	262	100.00

* Kardeş çocukları   ** Kardeş torunları

Akrabalık durumuna göre ölen bebek sayısı ve oranları Tablo V'dedir. Akraba evliliği yapanlarda, yapmayanlara göre ölen bebek sayıları bakımından fark vardır.

Tablo: V - Akraba Evliliğine Göre Ölen Bebek Dağılımı

Akraba Evliliği	ÖLEN BEBEK SAYILARI				Toplam	%
	Var	%	Yok	%		
Var	95	36.25	167	63.74	262	100
Yok	372	21.11	1390	78.89	1762	100
TOPLAM	467	23.07	1557	76.93	2024	100

$\chi^2 = 29.47$ S.D. = 1   P < 0.001

Akraba evliliği yapanlarda ölü doğum oranı araştırıldığında, akraba evliliği yapmayanlara göre bu oran daha yüksektir (Tablo: VI).

Tablo: VI - Akraba Evliliğine Göre Ölü Doğum Dağılımı

Akraba Evliliği	ÖLÜ DOĞUM SAYILARI				Toplam	%
	Var	%	Yok	%		
Var	27	10.30	235	89.70	262	100
Yok	109	6.18	1653	93.82	1762	100
TOPLAM	136	6.71	1888	93.29	2024	100

$\chi^2 = 6.170$ S.D. = 1   P < 0.05

Tablo VII'den görüleceği gibi kendiliğinden düşük oranı da akraba evliliği yapanlarda yapmayanlara göre daha yüksektir.

Tablo: VII - Akraba Evliliğine Göre Kendiliğinden Düşüklerin Dağılımı

Akraba Evliliği	KENDİLİĞİNDEN DÜŞÜK				Toplam	%
	Var	%	Yok	%		
Var	75	28.62	187	71.38	262	100
Yok	354	20.09	1408	79.91	1762	100
TOPLAM	429	21.19	1595	78.81	2024	100

$$\chi^2 = 10.160 \quad S.D. = 1 \quad P < 0.01$$

Akrabalık durumuna göre, bebeklerin doğumdan gelen kusurlu olma hal-leri Tablo VIII'dedir. Doğumdan gelen kusur oranı da akraba evliliği yapanlarda yapmayanlara göre daha yüksektir.

Tablo: VIII - Akraba Evliliğine Göre Doğumdan Gelen Kusur Dağılımı

Akraba Evliliği	DOĞUMDAN GELEN KUSUR				Toplam	%
	Var	%	Yok	%		
Var	51	19.46	211	80.54	262	100
Yok	48	2.72	1714	97.28	1762	100
TOPLAM	99	4.89	1925	95.11	2024	100

$$\chi^2 = 127.41 \quad S.D. = 1 \quad P < 0.001$$

Tablo: IX - Akraba Evliliği ve Kısırlık Dağılımı

Akraba Evliliği	KISIRLIK				Toplam	%
	Var	%	Yok	%		
Var	16	6.10	246	93.90	262	100
Yok	80	4.50	1682	95.50	1762	100
TOPLAM	96	4.70	1928	95.30	2024	100

$$\chi^2 = 1.238 \quad S.D. = 1 \quad P > 0.05$$

Akraba evliliğinin kısırlık üzerine bir etkisinin olup olmadığını incelemek için, kadınların evliliklerinden itibaren 2 ve daha yukarı yıl geçmesine karşın hamile kalıp kalmamalarına göre değerlendirildiler (Tablo: IX). İki grup arasındaki fark anlamsız bulundu.

Çiftlerin, çocuklarının akraba evlilikleri konusundaki görüşleri sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo X'da verilmiştir.

Tablo: X - Akraba Evliliğine Göre Çocuklarının Akraba Evliliği Yapması İsteklerinin Dağılımı

Görüşler	AKRABA EVLİLİĞİ				Toplam	%
	Var	%	Yok	%		
Evet	4	1.53	32	1.81	36	1.80
Hayır	196	74.80	1650	93.64	1846	91.20
Fikrim yok	35	13.35	46	2.61	81	4.00
Duruma bağlı	27	10.31	34	1.94	61	3.00
TOPLAM	262	100.0	1762	100.0	2024	100.00

$\chi^2 = 33.367$ S.D. = 2   P < 0.001 (Kolmogorov-Smirnov)

Akraba evliliği yapanların nedenlere göre dağılımı Tablo XI'de görülmektedir.

Tablo: XI - Akraba Evliliği Yapanların Nedenlerine Göre Dağılımı

Nedenler	Akraba Evliliği	%
Sevgi, beğenme	118	45.03
Yakınların isteği	79	30.15
Adet - töre	46	17.55
Diğer nedenler	12	6.97
Mal bölünmemesi	7	2.67
TOPLAM	262	100.00

Akraba evlisi olarak belirlenen 262 ailenin 76'sının, anne babasının da akraba evliliği yapmış olduğu saptanmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

1990 sayımları geçici sonuçlarına göre Bursa nüfusu 1 milyon 615 bine ulaşmıştır. Son sayıma göre bu nüfusun 1 milyon 61 bini kentte, 444 bini köyde oturmaktadır¹⁰.

Akraba evlilikleri konusunda yapılmış olan bir araştırmaya göre ülkemizde akraba evliliği sıklığı % 29.2 olarak bulunmuştur¹¹. Nüfus ve sağlık araştırmalarında akraba evliliği oranı % 21.1 olarak verilmekte¹², Başaran'ın 1970-1987 döneminde Ankara, Eskişehir ve Diyarbakır'ı kapsayan çalışmasında da bu oran % 21.2 olarak belirtilmektedir⁶. Şaylı ise Türkiye genelinde % 10 konsanguinite-den söz etmektedir⁵. Batı Anadolu'da bu oran % 16.6 civarındadır¹³. Bölgesel olarak karşılaştığımızda Bursa'da tesbit ettiğimiz % 12.9'luk oran, gerek bölgenin geneliyle, gerekse bu tür çalışmaların yapıldığı ilimize yakın olan diğer iki il ile kıyasladığımızda (İstanbul % 15.1, Eskişehir % 16.8) daha düşük kalmaktadır⁶⁻⁸.

Akraba evliliği sıklığının ülkemizde, Doğu, Güneydoğu, Karadeniz ve Akdeniz bölgelerinde yüksek, fakat batıya doğru gittikçe çeşitli nedenlerle düşüş gösterdiği farklı araştırmalarla kanıtlanmıştır^{5,6,12}. Daha önce yapılmış olan akraba evliliği oranları; Diyarbakır'da % 31, Ankara'da % 25, Eskişehir'de % 16, Konya'da % 23, Bolu'da % 21, Samsun'da % 17, İstanbul'da % 15, Antalya'da % 35'dir^{6,14,18}. Bursa'da bu oran % 12.9 olarak bulundu.

Çalışmamızın bir bölümünde erkek ve kadınların ilk evlenme yaşlarıyla akraba evliliği arasındaki ilişkiyi irdeledik. Bulgularımıza göre akraba evliliği yapanlar, akraba evliliği yapmayanlara göre yaklaşık bir yıl daha erken evlenmektedirler. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları da bizim bu bulgumuzu desteklemektedirler¹². Gemlik'te yapılan bir araştırmada akraba evliliği yapan kadınların 0.4, erkeklerin ise yaklaşık olarak 1.4 yıl daha genç evlendikleri tesbit edilmiştir¹⁹. Ankara Çubuk'ta yapılan bir araştırmada ise akraba evliliği yapan kadınların daha erken evlendiklerini belirtmektedir²⁰. E. Tunçbilek ise ilk evlenme yaşının yükselmesi ile akraba evliliği oranının düştüğünü saptamıştır¹³. Konya ve Antalya'da yapılan çalışmalarda yaş ile akraba evliliği arasında bir ilişki bulunmamıştır^{16,18}. Bizim çalışmamızda da akraba evliliği yapanlar ve yapmayanların evlenme yaşları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($P > 0.05$).

Kadınların eğitim durumu ile akraba evliliği kıyaslandığında kadınların öğrenim durumunun yükselmesiyle akraba evliliği oranının azaldığı gözlenmiştir. Gerek Türkiye genelinde yapılan araştırmalar^{12,13}, gerekse çeşitli illerdeki aynı konudaki çalışmalar^{16,18,19} bizim bu bulgumuzu desteklemekte ve kadınlarda eğitim durumunun yükselmesiyle akraba evliliği oranının azaldığını belirt-

mektedirler. Japonya ve Beyrut'ta yapılan araştırmalarda da kadınların öğrenim görmelerinin akraba evliliğini azalttığını göstermektedir^{21,22,23}.

Çalışan kadınlarla ev kadınları akraba evliliğine göre kıyaslandığında, aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu konuda yapılan diğerk araştırmalarda kadınların iş hayatına girmeleri ve dolayısıyla sosyal yaşantıya katılmalarının daha az akraba evliliği yapmalarına neden olduğu belirtilmektedir^{19,22,23}.

Çalışmamızda yerleşim yerleriyle akraba evliliği arasında ilişki anlamlı bulunmamıştır. İlde akraba evliliği oranı % 11.6, köyde ise % 14.1 olarak tesbit edilmiştir. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Enstitüsü'nün 1968'deki araştırmalarında, akraba evlilikleri oranı metroda % 21.1 iken nüfusu 2000'den az olan yerlerde % 38.2 olarak belirtilmektedir¹³. Güney Hindistan'da kırsal bölgelerde % 47, kentte % 29 olarak saptanmıştır²⁴.

Ülkemizde yapılan akraba evliliklerinin % 83.3'ü kardeş çocukları ve kardeş torunları arasındaki evliliklerden oluşmaktadır¹². Bursa'da yaptığımız çalışmada ise tüm akraba evliliklerinin % 74.4'ü bu gruba girmektedir. Bu konuda yapılan diğerk araştırmalarda da ülkemizde yapılan akraba evlilikleri derecelere göre irdelendiğinde kardeş çocukları birinci sırada, kardeş torunları evlilikleri ise ikinci sırada yer almaktadır^{6,9,19,20}.

Çalışmamızın bir bölümünde akraba evliliği ile ölen bebek sayısı arasındaki ilişkiyi incelediğimizde, akraba evliliği yapanlarda ölen bebek oranları yapmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur (P < 0.001). Başaran tarafından Diyarbakır'da yapılan araştırmada da akraba evliliklerinin toplam çocuk ölümlerine göre 0-12 aylık çocuk ölümlerini önemli derecede arttırdığı belirtilmektedir²⁵. Antalya yöresinde ve Konya'da yapılan araştırmalarda akraba evliliği ile bebek ölümleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur^{16,18}. Akraba evliliklerinin çocuk ölümleri üzerine etkisini araştıran Türkiye çapındaki araştırmalarda ise anlamlı bir ilişki bulunmuş fakat, düşük sosyo-ekonomik faktörlerle akraba evliliğinin çocuk ölümleri üzerindeki etkisi birbirinden ayırt edilemediğinden, akraba evliliklerinin çocuk ölümlerinin bir sebebi olduğu sonucu kesinlik kazanmamıştır²⁶.

Araştırmamızda akraba evliliği yapanlarda ölü doğum oranı irdelendiğinde, akraba evliliği yapanlarda bu oran akraba evliliği yapmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur ve aralarındaki fark anlamlıdır (P < 0.05). Diyarbakır'da yapılan çalışmada da toplam canlı doğumlara göre ölü doğumda artış bildirilmiştir²⁵. Kuveyt'de yapılan bir araştırmada ise ölü doğum oranı % 14.2 olarak verilmektedir²⁷. Çubukta yapılan araştırmada akraba evliliklerinde ölü doğumun üç kat fazla olduğu belirtilirken, Konya ve Gemlik sonuçlarında akraba evliliği ile ölü doğum arasındaki ilişki anlamlı bulunmamıştır^{16,19,20}.

Tablo VII'de akraba evliliği yapanlarla yapmayanlarda kendiliğinden düşük oranları incelendiğinde, bu oranın akraba evlilerinde daha yüksek olduğu görülmekte olup, aralarındaki fark anlamlıdır ($P < 0.01$). Antalya'da yapılan çalışmada da bu fark anlamlı bulunmuştur¹⁸. Başaran'ın Diyarbakır'da yaptığı çalışmada toplam canlı ve ölü doğumlara göre spontan abortus oranı yüksek olarak verilmektedir²⁵. Konya ve Gemlik'te yapılan araştırmalarda ise akraba evliliği ile kendiliğinden düşük arasındaki ilişki anlamsız bulunmuştur^{16,19}. Kuveyt'te yapılan bir araştırmada akraba evliliklerinde düşük oranı % 12 olarak belirtilmektedir²⁷.

Eşler arasındaki akrabalık durumuna göre çocuklarda doğuştan kusurlar araştırıldığında, akraba evlisi çiftlerin çocuklarında doğuştan kusur oranı akraba olmayan çiftlere nazaran anlamlı bir şekilde artış göstermektedir ($P < 0.001$). Nöral tüp defektlerinin epidemiyolojisini inceleyen bir araştırmada NTD etiolojisinde yakın akraba evliliğinin bir dereceye kadar rol oynadığı belirtilmekte, bu evliliklerin sadece NTD oluşumunda değil, hastalığın yineleme riskinde de akraba evliliğinin artırıcı etkisi görülmektedir²⁸.

Balcı tarafından yapılan bir araştırmada ise akraba evliliklerinin özellikle nöral tüp defektleri gastrointestinal ve ürogenital sistem malformasyonlarını istatistiksel olarak artırıcı etkisi olduğu belirtilmektedir²⁹. Türkiye genelinde ve Antalya'da yapılan araştırmalarda akraba evliliklerinin konjenital anomaliler konusunda riski artırıcı faktör olduğu bildirilmektedir^{18,30}. Konya ve Gemlik'te yapılan araştırmalarda da akraba evlilerinin çocuklarında doğuştan sakatlık ve kusurlar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur^{16,19}.

Akraba evliliği ile kısırlık arasındaki ilişki araştırıldığında, istatistiksel olarak bu ilişkinin anlamsız olduğu çalışmamız sonucunda saptanmıştır. Rao ve Lindelius tarafından yapılan çalışmalarda da akraba evliliğinin sterilite ve doğurganlık üzerinde etkisi olmadığı belirtilmiştir^{24,31}. Konya'da yapılan araştırmada da sterilite ve akraba evliliği arasındaki ilişki anlamlı bulunmamıştır¹⁶. Antalya'da yapılan araştırmada ise akraba evliliği ile sterilite arasında bir ilişki saptanmıştır¹⁸. Diyarbakır'da yapılan incelemelerde toplam canlı ve ölü doğumlara göre sterilite oranının yükseldiği belirtilmektedir²⁵.

Anketimize katılan 2024 kişiye "çocuğunuzun akraba evliliği yapmasını istermisiniz?" sorusunu yönelttiğimizde, bunların % 91.2'si hayır cevabını vermişlerdir. Akraba evliliği yapmış olan çiftlerde bu oran % 74.8 iken akraba evliliği yapmayanlarda % 93.6'dır. Akraba evliliğine evet diyenlerin oranı ise % 1.8 gibi düşük bir değerdedir. Akraba evliliği yapmış olan çiftlerin % 23.7'si ise "fikrim yok" ya da "duruma bağlı" hatta anket şıklarımız içinde böyle bir yanıt olmamasına rağmen "allah bilir" şeklinde yanıtlar vererek işi olurlarına bıraktıklarını yansıtmaktadırlar.

Akraba evliliğinin nedenleri konusunda Bursa'da yaptığımız araştırmada sevmeye, beğenmeye, anne-baba ya da yakınların isteği ve adet-töre sırasıyla ilk üç sırayı almışlardır. Bilgel tarafından Gemlik'te yerleşik Karadeniz kökenli aileler arasında ve Çubuk'ta yapılan çalışmalarda, töre birinci sırada yer alırken, tradisyonun rolü öne çıkmaktadır^{19,20}. Diyarbakır'da yapılan çalışmalarda ise sosyo-ekonomik faktörler, bölgedeki coğrafik şekillenme dolayısıyla yerleşim özellikleri, kan davası gibi nedenler öne çıkarken, sevmeye daha gerilerde kalan bir neden olarak görülmektedir¹⁵. Japonya'da yapılan bir çalışmada ise coğrafik nedenler ve sosyalizasyon vurgulanırken, yakınların baskısının akraba evliliklerinde en etkili neden olduğu belirtilmektedir³². Beyrut'ta yapılan bir çalışmada da kocanın eğitimi, mesleği ve din akraba evliliğini belirleyen faktör olarak gösterilmektedir²³. Akraba evlisi olan 262 aileden 76'sının anne-babasının da akraba evliliği yapmış olduğu saptandı. Bu konuda yapılan diğer çalışmalarda da anne-babası akraba evliliği yapanlarda akraba evliliklerinin daha çok olduğu belirtilmektedir^{12,19,32}.

Sonuç olarak, yurdumuzda yapılan akraba evliliklerinde sevmeye, adet-töre, yakınların isteği, sosyo-ekonomik ve coğrafik faktörler hepsinde ortak neden olarak görülürken, bölgenin kalkınmışlık seviyesine göre tradisyonun arınmayla paralel olarak, nedenler aynı kalmakta sadece sıraları değişmektedir.

Ayrıca kadının eğitim durumunun yükselmesi ve çalışma hayatına girmesi akraba evliliğini azaltan önemli faktörler arasında yer almaktadır.

KAYNAKLAR

1. HARPER, P.S.: Human Genetische Beratung, Fischer Verlag, Berlin, 1988, s. 115-129.
2. FUHRMANN, W., VOGEL, F.: Genetische Familienberatung, Springer Verlag 3. Auflage, Heidelbergi, 1982, s. 150-158.
3. THOMPSON, J.S., THOMPSON, M.W.: Genetics in Medicine, Fourth Edition, W.B. Saunders Company, Philadelphia, 1986.
4. KELLY, T.E.: Clinical Genetics and Genetic Counseling, Second Edition, Year Book Medical Publishers, Inc. Chicago, London, 1986.
5. ŞAYLI, B.S., KÖKSAL, Y., KORKMAZ, A., BİLGİN, S.: Anadolu'nun Genetik Yapısı Üzerine Araştırmalar, XXII, 7, Genel Toplumdan Bir Kesimde Kan Yakını Evlilikler, Birinci Ulusal Prenatal Teşhis ve Anadolu'nun Genetik Yapısı Sempozyumu Tebliğ Özetleri Kitabı, Eskişehir, 1989, s. 240.
6. BAŞARAN, N., ŞAYLI, B.B., BAŞARAN, A., SOLAK, M., ARTAN, S.,

- STEVENSON, J.D.: Consanguineous marriages in the turkish population, *Clinical Genetics*, 34: 339-341, 1988.
7. TMERDEM, Y., AYHAN, B., AKIN, E.: lkemizde Kan Akrabalığı Evliliğinin Kuşaksal Farklılığı, Birinci Ulusal Prenatal Teşhis ve Anadolu'nun Genetik Yapısı Sempozyumu Tebliğ Özetleri Kitabı, Eskişehir, 1989, s. 260.
  8. TMERDEM, Y., AYHAN, B.: Marriages among relatives and malformation in Turkey. II. *Med. Bull.*, 21: 55-60, İstanbul, 1987.
  9. KAN, İ.: Biyoistatistik, II. Baskı, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa, 1989.
  10. DİE, 1990 Genel Nüfus Sayımı Geçici Sonuçlar, Yayın No: 1437, Ankara, 1990.
  11. TİMUR, S.: Türkiye'de Aile Yapısı, Hacettepe Üniversitesi Yayınları D-15, Doğuş Matbaacılık LTD., Ankara, 1989.
  12. TUNÇBİLEK, E., ULUSOY, M.: Consanguinity in Turkey in 1988, *Nüfus Bilim Dergisi*, *Türk J. Popul. Stud.* 11: 35-46, 1989.
  13. TUNÇBİLEK, E.: Türkiye'de akraba evlilikleri, *Katkı* 6(2): 129-136, 1985.
  14. BAŞARAN, N., ŞAYLI, B.S.: Anadolu'nun genetik yapısı üzerine çalışmalar: II, Türkiye'deki kan yakını evlenmelerin sıklığına dair ilk bulgular, *A.Ü. Diyarbakır Tıp Fak. Derg.*, 3-4: 539-545, 1972.
  15. BAŞARAN, N.: Anadolu'nun genetik yapısı üzerine çalışmalar: IV, Diyarbakır'da kan yakını evlilikler, *A.Ü. Diyarbakır Tıp Fak. Derg.*, 2: 589-596, 1973.
  16. KAPLANOĞLU, N., PAYDAK, P.: Konya'da Akraba Evliliklerinin Sıklığı ve Tıbbi Sonuçları, Birinci Ulusal Prenatal Teşhis ve Anadolu'nun Genetik Yapısı Sempozyumu Tebliğ Özetleri Kitabı, Eskişehir, 1989, s. 258.
  17. TMERDEM, Y., AYHAN, B.: Türkiye'de Yöresel Akraba Evlilikleri ve Özürlük, XXIV. Türk Pediatri Kongre Kitabı, Türk Pediatri Kurumu Yayınları, No: 28: 175, İstanbul, 1985.
  18. GZ, K., DEDEOĞLU, N., LLECİ, G., KESER, İ.: Antalya Yöresinde Akraba Evliliği Sıklığı ve Tıbbi Sonuçları, Birinci Ulusal Prenatal Teşhis ve Anadolunun Genetik Yapısı Sempozyumu Tebliğ Kitabı, Eskişehir, 1989, s. 258.
  19. BİLGEL, N., OKAN, N., AYTEKİN, H., GLESEN, Ö.: Gemlik Yukarı Hamidiye Mahallesinde Akraba Evliliklerinin İncelenmesi, İkinci Halk Sağlığı Kongresi Tebliğ Özetler Kitabı, İstanbul, 1990.
  20. KARLIKAYA, C., ÇAYKARA T., TİLKİ, B., KIZIL, R., SARI, S.,

- ILIK, S.: Çubuk'ta akraba evlilikleri, Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni, 10 (1): 4-6, 1989.
21. IMAIZUMI, Y.: A recent survey of consanguineous marriages in Japan, religion and socioeconomic class effects Ann. Human. Biol., 13(4): 317-330, 1986.
  22. IMAIZUMI, Y.: Reasons for consanguineous marriages in Japan, J. of Biosoc. Sci., 19(1): 997-106, 1987.
  23. KHLAT, M.: Social correlates of consanguineous marriages in Beirut: A population-based study, Human Biol. 60(4): 541-548, 1988.
  24. RAO, P.S.S., INBARAJ, S.G.: Inbreeding effects on human reproduction in tamil nadu of South India, Ann. Hum. Genet., 41: 87, 1977.
  25. BAŞARAN, N.: Anadolu'nun genetik yapısı üzerine çalışmalar: III, Diyarbakır ve çevresinde yaşayan insanlar arasında kan yakını evlenmeler ve bunların mediko-sosyal yönü, A.Ü. Diyarbakır Tıp Fakültesi Derg., 2: 535-550, 1973.
  26. ULUSOY, M., TUNÇBİLEK, E.: Türkiye'de akraba evlilikleri ve çocuk ölümlerine etkisi, Nüfus Bilim Dergisi, 9: 7-26, 1987.
  27. AL-AWADI, S.A., NAGUB, K.K., MOUSSA, M.A., FARAG, T.I., TEEBI, A.S., KHALIFA, M.E. EL.: The effect of consanguineous marriages on reproductive wastage, Clin. Genet. 29(5): 384-388, 1986.
  28. SAINIO, M.: Nöral Tüp Defektlerinin Epidemiyolojisindeki Deneyimlerimiz, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniv. Çocuk Sağlığı Enst., Tıbbi Genetik Bilim Dalı, 1990.
  29. BALCI, S.: Türkiye'de Konjenital Malformasyon Sıklığı, Birinci Ulusal Prenatal Teşhis ve Anadolunun Genetik Yapısı Sempozyumu Tebliğ Kitabı, Eskişehir, 1989, s. 88.
  30. SAY, B., TUNÇBİLEK, E., BALCI, S., YALÇIN, Z.: Türk Halkında Çeşitli Konjenital Malformasyonların Görülme Sıklığı, Hacettepe Üniv. Yayınları No: C-12, 1971.
  31. LINDELIUS, R.: Effects of Parentalconsanguinity on mortality and reproductive funktion, Hum. Hered., 30: 185, 1980.
  32. IMAIZUMI, Y.: Familial aggregation of consanguineous marriages in Japan, J. of Biosoc. Sci., 20 (1): 99-109, 1988.

Araş. Gör. Dr. Zehra GENÇ
U.Ü. Tıp Fakültesi
Tıbbi Biyoloji Anabilim Dalı
Görükle/BURSA